

Datum
2024-03-22

Revisionen

Till:
Kommunstyrelsen
Bildningsnämnden
Produktionsnämnden
Välfärdsnämnden

För kännedom:
Kommunfullmäktiges presidium

Revisionsrapport "Granskning av det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier"

KPMG har på uppdrag av kommunens revisorer genomfört en granskning av arbetet mot välfärdsbedrägerier. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2024.

Revisionen önskar att kommunstyrelsen, bildningsnämnden, produktionsnämnden och välfärdsnämnden lämnar synpunkter på rekommendationer och slutsatser som finns redovisade i rapporten senast den 30 augusti 2024. Av svaret bör det framgå vilka eventuella åtgärder som ska vidtas och när de beräknas vara genomförda.

Med vänliga hälsningar

Bertil Böhlin
Ordförande

Granskning av det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier

Rapport

Kramfors kommun

KPMG AB

2024-03-22

Antal sidor 19

Kramfors kommun

Granskning av det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier

2024-03-22

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Bakgrund	4
2.1	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	5
2.2	Revisionskriterier	5
2.3	Metod	6
3	Resultat av granskningen	7
3.1	Riskanalys och intern kontroll	7
3.2	Styrdokument	8
3.3	Hantering av misstankar om välfärdsbedrägerier	12
3.4	Kompetensstärkning och samverkan	14
4	Samlad bedömning och rekommendationer	18

1 Sammanfattning

KPMG har av Kramfors kommuns revisorer fått i uppdrag att granska det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2023.

Syftet med granskningen är att bedöma om kommunstyrelsen och nämnderna har säkerställt en ändamålsenlig styrning och samverkan samt en tillräcklig intern kontroll avseende det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunstyrelsen och nämnderna delvis har säkerställt en ändamålsenlig styrning och samverkan samt en tillräcklig intern kontroll avseende det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier.

Vi grundar vår bedömning på att det inte genomförts någon formaliserad eller dokumenterad riskanalys som inkluderar välfärdsbedrägerier, dock finns det i interna kontrollplaner kommunövergripande kontroller med bäring på området oegentligheter. Det finns inga skrivningar gällande välfärdsbedrägerier i kommunens styrdokument, dock bedömer vi att det finns bestämmelser med bäring på området. Vidare bedömer vi att det delvis finns system och rutiner för att hantera misstankar, i form av rutiner om att vända sig till närmaste chef, samt att det delvis genomförs kompetensstärkning för chefer och medarbetare.

I det följande redovisas våra bedömningar och rekommendationer kopplat till revisionsfrågorna.

Revisionsfråga	Bedömning: Nej	Rekommendationer
Har nämnderna säkerställt att en riskanalys med inriktning på oegentligheter, inklusive välfärdsbedrägerier, har genomförts?	Vi grundar vår bedömning på att det inte genomförts någon formaliserad eller dokumenterad riskanalys med inriktning på oegentligheter eller välfärdsbedrägerier avseende styrelsens och nämndernas verksamhet. Vi noterar dock att det finns identifierade risker med bäring på området oegentligheter.	- Tillse att formaliserade riskanalyser inriktade på riskerna för välfärdsbedrägerier genomförs.
Revisionsfråga	Bedömning: Delvis	Rekommendationer
Fångas risker inom området oegentligheter in i nämnders och styrelsens säkerställande av den interna kontrollen?	Vi grundar vår bedömning på att det i interna kontrollplaner för år 2023 finns två kommunövergripande kontroller som vi bedömer har bäring på området oegentligheter.	Se ovan.

Revisionsfråga	Bedömning: Delvis	Rekommendationer
<p>Har risken för välfärdsbedrägerier beaktats i styrdokument, så som policys, riktlinjer och rutiner?</p>	<p>Det finns inga skrivelser gällande välfärdsbedrägerier i kommunens styrdokument, dock bedömer vi att det finns bestämmelser och rutiner med bäring på området. Vi bedömer att kommunens övergripande styrdokument med fördel kan tydliggöra ett förhållningssätt till risken för att externa aktörer utnyttjar kommunala medel för egen vinning.</p>	<p>- I högre grad ta hänsyn till risker för välfärdsbedrägerier i befintliga styrdokument, rutiner och processer.</p>
Revisionsfråga	Bedömning: Delvis	Rekommendationer
<p>Har kommunen ett ändamålsenligt system och rutiner för att fånga upp och hantera misstankar om välfärdsbedrägerier?</p>	<p>Vi grundar vår bedömning på att det finns en uttalad rutin om att vända sig till närmaste chef vid misstankar, samt på att det finns motsvarande skrivelser i riktlinje för intern kontroll. Vi konstaterar att det finns bestämmelser i välfärdsnämndens delegationsordning gällande återkrav av ekonomiskt bistånd samt anmälan till IVO och polis.</p>	<p>- Tillse att rutiner för misstankar om välfärdsbedrägerier, inklusive rutin för polisanmälan tydliggörs och dokumenteras.</p>
Revisionsfråga	Bedömning: Delvis	Rekommendationer
<p>Sker kompetensstärkning inom välfärdsbedrägerier för medarbetare och chefer, i form av utbildningar samt intern och extern samverkan och erfarenhetsutbyte, till exempel med andra kommuner och myndigheter?</p>	<p>Vi grundar vår bedömning på att det inte genomförts kompetenshöjande insatser gällande välfärdsbedrägerier i form av utbildningar på ett systematiskt sätt för kommunens chefer och medarbetare, dock ser vi positivt på att frågorna lyfts i samverkansforum med andra kommuner och myndigheter samt att vissa medarbetare genomfört utbildningar.</p>	<p>- Säkerställa att medarbetare och chefer har goda förutsättningar för att erhålla kompetenshöjande insatser gällande arbetet mot välfärdsbedrägerier.</p>

2 Bakgrund

KPMG har av Kramfors kommuns revisorer fått i uppdrag att granska det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2023.

Välfärdsbrottslighet definieras av SKR som när en extern aktör – företag eller privatperson – otillbörligen utnyttjar kommunala medel för egen vinning. I betänkandet *Kontroll för ökad tilltro (SOU 2020:35)*¹ konstateras att förutsättningarna för ett mer sofistikerat och medvetet missbruk av välfärdssystemen har ökat under de senaste två decennierna. Faktorer som framhålls vara bidragande till detta är digitaliseringen av välfärden, ökad rörlighet av arbetskraft och ett ökat inslag av privata utförare i välfärdssystemen.

1 juli 2023 trädde en ny lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete i kraft. Lagen syftar till att säkerställa att kommuner utifrån ett kunskapsbaserat underlag tar ställning till behovet av brottsförebyggande åtgärder. Lagen gör det än mer angeläget att säkerställa att kommunen har förmåga att förebygga, upptäcka och förhindra välfärdsbedrägerier.

Kommunernas verksamheter innefattar flera attraktiva områden för välfärdsbedrägerier och ansvariga nämnder behöver därför tillse att det finns ett ändamålsenligt internkontrollsystem som motverkar felaktiga utbetalningar. Risker som kan föreligga i en kommun är oklara riktlinjer och kontrollrutiner för bedömning av den enskildes kvalificering och för beviljande av ersättning/stöd/bidrag. Det föreligger även utmaningar i vilka möjligheter och förutsättningar den enskilda handläggaren har att genomföra kontroller.

Med anledning av ovanstående drar kommunens revisorer i sin riskanalys slutsatsen att det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier är ett område där fördjupad granskning bör genomföras under 2023.

¹ Betänkande - Kontroll för ökad tilltro avseende utredningen om samordning av statliga utbetalningar från välfärdssystemen, Statens offentliga utredningar (SOU 2020:35)

2.1 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Syftet med granskningen är att bedöma om kommunstyrelsen och nämnderna har säkerställt en ändamålsenlig styrning och samverkan samt en tillräcklig intern kontroll avseende det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier.

Granskningen avser besvara följande revisionsfrågor:

- Har nämnderna säkerställt att en riskanalys med inriktning på välfärdsbedrägerier har genomförts?
- Fångas risker inom området oegentligheter in i nämnders och styrelsens säkerställande av den interna kontrollen?
- Har risken för välfärdsbedrägerier beaktats i styrdokument, så som policys, riktlinjer och rutiner?
- Har kommunen ett ändamålsenligt system och rutiner för att fånga upp och hantera misstankar om välfärdsbedrägerier?
 - Finns rutiner för vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om välfärdsbedrägeri samt rutiner för återkrav?
 - Sker systematisk rapportering av incidenter/vid misstanke om välfärdsbedrägerier?
 - Finns etablerad samverkan med andra myndigheter?
- Sker kompetensstärkning inom välfärdsbedrägerier för medarbetare och chefer, i form av utbildningar samt intern och extern samverkan och erfarenhetsutbyte, till exempel med andra kommuner och myndigheter?

Granskningen avser kommunstyrelsen samt produktionsnämnden, bildningsnämnden och välfärdsnämnden.

Granskningen avgränsas till det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier på ett övergripande plan i kommunen. Granskningen syftar inte till att upptäcka eller utreda brott. Genomförande av stickprovskontroller av utbetalningar ingår inte i granskningen.

2.2 Revisionskriterier

I granskningen utgörs revisionskriterierna av:

- Kommunallagen 6 kap. 6 §. Nämnderna ska var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten. De ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.
- Bidragsbrottslagen (2007:612). Kommunen har en skyldighet att enligt 6 § bidragsbrottslag polisanmäla fall där kommunen har anledning att anta att ett bidragsbrott begåtts.

2024-03-22

- Lag (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt SFS 2019:653 Lag om ändring i lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp, ska underrättelse om detta lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat beslutet.
- Nationell handlingsplan mot korruption ska utgöra ett stöd till den offentliga förvaltningen och bidra till att arbetet att förebygga och upptäcka korruption. Den lägger fram fem strategier för att ha ett strukturerat arbetet mot korruption: (i) förbättrad kontrollmiljö och tydligare ansvarsförhållanden, (ii) riskanalyser som bidrar till att skapa riskmedvetna organisationer, (iii) kunskap och etiska förhållningssätt, (iv) rutiner för hantering av misstankar om korruption samt (v) samverkan och läran av andras erfarenheter.
- Tillämpbara interna rutiner och riktlinjer.

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier av relevant dokumentation, så som kommunövergripande policys och riktlinjer, nämndernas riskanalyser och internkontrollplaner, samt ett urval verksamhetsspecifika riktlinjer och rutiner.

Inom ramen för granskningen har en enkät skickats ut med grundläggande frågor om hur ett antal nyckelpersoner i kommunen uppfattar att kommunen arbetar mot välfärdsbedrägerier. Enkäten riktades till 22 tjänstepersoner som arbetar inom områdena upphandling och inköp, föreningsbidrag, ekonomiskt bistånd och personlig assistans, samt förvaltningscheferna. Svarsfrekvensen var 77 %. Resultatet av enkäten presenteras på aggregerad nivå löpande i rapporten.

Utifrån resultatet av ovan moment har intervjuer genomförts med kommundirektör, förvaltningschefer för välfärdsförvaltningen, produktionsförvaltningen och bildningsförvaltningen, samordnare för brottsförebyggande arbete, samt kommunstyrelsens presidium.

Samtliga intervjuade har beretts möjlighet att faktakontrollera rapporten.

3 Resultat av granskningen

3.1 Riskanalys och intern kontroll

Det framgår inte direkt att risken för välfärdsbedrägerier har beaktats i styrelsens och nämndernas riskanalyser och internkontrollplaner år 2023². Det finns dock identifierade risker och kontroller som angränsar till granskningsområdet.

De risker och kontroller som omnämns är följande kommunövergripande interna kontrollpunkter finns med i planerna för år 2023:

- Attestprocessen – Risk att beslutsattest görs av obehörig. Kontroll av beslutade attestlistor jämfört med attestlistor i ekonomisystemet.
- Hantering av personliga utlägg – Risk att personliga utlägg kan användas som metod för att kringgå avtal. Genomgång av personliga utlägg bokförda på respektive förvaltning.

Av välfärdsnämndens intern kontrollplan för år 2023 framgår risken för att brukare/patienter inte erhåller stöd, vård och omsorg av god kvalitet om avvikelser inte rapporteras, hanteras och avslutas enligt rutin. Kommunstyrelsens riskvärdering för år 2023 inkluderar huruvida riktlinje för upphandling följs.

I kommunstyrelsens bedömning av risker för år 2024 ingår bluffakturor och utbetalningar till företag utan F-skattsedel. Produktionsnämndens riskvärdering 2024 inkluderar avtalsbrott och brottslighet som juridiska risker.

3.1.1 Bedömning

Vår bedömning är att kommunstyrelsen och nämnderna inte säkerställt att en riskanalys med inriktning på oegentligheter, inklusive välfärdsbedrägerier, har genomförts.

Vi grundar vår bedömning på att det inte genomförts någon formaliserad eller dokumenterad riskanalys med inriktning på oegentligheter eller välfärdsbedrägerier avseende styrelsens och nämndernas verksamhet. Vi noterar dock att det finns identifierade risker med bäring på området oegentligheter.

Som en del i det förebyggande arbetet ser vi det som av vikt att styrelse och nämnder genom riskanalyser identifiera svagheter i organisationen och kommunens verksamheter. Vi ser ett behov av att styrelsen och nämnderna på ett formaliserat sätt kartlägger och identifierar risker inom sina respektive verksamhetsområden, som grund för det vidare arbetet.

² Antagen av kommunstyrelsen 2023-01-17 § 5, antagen av välfärdsnämnden 2023-01-12 § 3, antagen av produktionsnämnden 2023-01-11 § 4, antagen av bildningsnämnden 2023-01-18 § 4

Vår bedömning är att risker inom området oegentligheter delvis fångas in i nämnders och styrelsens säkerställande av den interna kontrollen.

Vi grundar vår bedömning på att det i interna kontrollplaner för år 2023 finns två kommunövergripande kontroller som vi bedömer har bäring på området oegentligheter.

3.2 Styrdokument

Av reglemente för kommunstyrelsen och övriga nämnder³ framgår att kommunstyrelsen har ett helhetsansvar för kommunens verksamheter, utveckling och ekonomiska ställning, samt att den ska utöva en samordnad styrning.

Kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar för interna säkerhetsfrågor inom kommunen, ansvarar för utformning och utveckling av kommunens system för intern kontroll, samt ska upprätta förslag till program med mål och riktlinjer för sådana kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare. Styrelsen ansvarar vidare för samordning och utveckling av det brottsförebyggande arbetet enligt lag.

Inom ramen för granskningen har vi tagit del av styrdokument som berör granskningsområdet, så som program för uppföljning och styrning av verksamhet som bedrivs av privata utförare⁴, riktlinje om mutor och otillbörliga förmåner⁵, riktlinje för attest⁶, riktlinje för upphandling⁷, riktlinje för representation⁸, riktlinje för intern kontroll⁹, samt styrelsens och nämndernas delegationsordningar¹⁰.

Av program för uppföljning och insyn av verksamhet som bedrivs av privata utförare framgår att kommunen ska kontrollera och följa upp den verksamheten när skötseln av en kommunal angelägenhet lämnats över till en privat utförare genom avtal. Det framgår att varje nämnd ska utarbeta anvisningar för när och på vilket sätt avtal och verksamhet ska följas upp, samt att resultaten av genomförd uppföljning ska dokumenteras. Uppföljningen ska stå i rimlig proportion till verksamhetens omfattning och karaktär och redovisning sker till kommunstyrelsen. Vidare anges att programmet gäller för avtal med privata utförare som ingåtts efter att programmet fastställts. Programmet omfattar inte fristående skolor och förskolor då de är egna huvudmän och inte utgör upphandlad verksamhet. Privata utförare av personlig assistans omfattas inte då det inte är kommunen utan brukarna som ingår avtal. Av årsredovisning för år 2022 framgår att regelbunden uppföljning av de avtal som faller inom programmets ramar har skett enligt fastlagda rutiner, detta för att kontrollera entreprenörernas organisation och hur arbetet utförts. Det framgår vidare att uppföljningen visar på att kommunen har ett gott förhållande till de upphandlade leverantörerna.

³ Beslutat av kommunfullmäktige 2023-10-30

⁴ Beslutat av kommunfullmäktige 2021-12-06

⁵ Beslutat av kommunfullmäktige 2022-10-24

⁶ Beslutad av kommunstyrelsen 2020-01-14

⁷ Beslutad av kommunfullmäktige 2022-02-28

⁸ Beslutad av kommunfullmäktige 2022-10-24

⁹ Daterad 2021-12-14

¹⁰ Beslutad av kommunstyrelsen 2023-11-28, beslutad av bildningsnämnden 2021-12-01, beslutad av produktionsnämnden 2023-12-06

2024-03-22

Av riktlinje om mutor och otillbörliga förmåner framgår att medarbetare och förtroendevalda har ett ansvar att motverka korrupktion, mutor, jäv och andra former av oegentligheter. I riktlinje för intern kontroll anges att identifierade brister, incidenter eller företeelser där ett brott skett ska omedelbart rapporteras till överordnad i syfte att omgående komma till rätta med de fel och brister som uppmärksammas. Det framgår att allvarligare fel eller brister ska utredas.

Av riktlinje för upphandling framgår att riktlinjen bland annat syftar till att upphandlingsarbetet ska värna om en sund konkurrens, att upphandlingar ska följa gällande lagstiftning samt genomföras på ett affärsmässigt sätt. Det framgår att nämnderna ansvarar för att avtal föregås av en upphandling och att samtliga inköp ska följa riktlinjer, tillhörande rutiner och delegationsordningar, samt att ekonomienhetens upphandlare stödjer kommunkoncernen i processen och upphandlingsrelaterade frågor.

Av välfärdsnämndens delegationsordning¹¹ framgår att beslut om att återkräva ekonomiskt bistånd är delegerat till socialsekreterare. Det framgår även att beslut om anmälan till IVO av allvarliga missförhållanden i enskild tillståndspliktig verksamhet är delegerat till socialutskottet, samt att dessa ärenden inte bör delegeras till tjänstemän. Beslut om polisanmälan angående brott som hindrar nämndens verksamhet är delegerat till socialutskottet samt vid brådskande ärenden till förvaltningschef. Ett av lagrummen som hänvisas till är 6 § bidragsbrottslagen.

3.2.1 Riskutsatta processer och verksamhetsspecifika rutiner

Inom kommunen har risken för välfärdsbedrägerier enligt uppgift diskuterats i den kommunövergripande ledningsgruppen, exempelvis avseende vilka justeringar som kan genomföras i redan befintliga processer samt hur riskmedvetenheten kan ökas. Intervjuade uppfattar att det finns kontroller i de verksamheter där behov identifierats. Exempelvis för att medel ska gå till rätt person, kontroll av leverantörer samt gällande krav för upphandlingar.

Inom produktionsförvaltningen har diskussion förts gällande vilken typ av välfärdsbedrägerier som skulle kunna inträffa. Det framgår att en typ av bidrag delas ut, bidrag till samlingslokaler, samt att förvaltningen har god kännedom om föreningarna som söker samt deras lokaler. Vidare framgår att avfallshanteringen är upphandlad samt att dessa avtal/leverantörer följs upp och rapporteras till nämnden. En risk som lyfts är när en ny aktör upphandlas för exempelvis byggprojekt som inte ingår i det ordinarie arbetet. I upphandlingar får förvaltningen enligt uppgift stöd av upphandlare på ekonomiavdelningen och styrdokument. Det framgår att externa utförare följs upp gällande att de levererat enligt avtal.

¹¹ Beslutad av välfärdsnämnden 2023-12-07

2024-03-22

Av intervju framgår att bildningsförvaltningen inte har någon bidragsutgivning inom sin verksamhet vid tiden för granskningen. När föreningsbidrag var organiserat inom bildningsnämnden fördes enligt uppgift resonemang kring kontroller för att motarbeta missbruk. Vidare framgår av intervju att förvaltningen har god kännedom om verksamhet, bakgrund och ägarstruktur för de fristående aktörer inom pedagogisk verksamhet som finns i kommunen, samt genomför granskningar av dessa som lämnas till nämnden.

Vad gäller föreningsbidrag, vilket vid tiden för granskningen till största del hanteras inom kommunledningsförvaltningen, framgår av riktlinjer att föreningar ska ha exempelvis bank-/plusgirokonto, stadgar, styrelse, revisorer och ekonomisk redovisning. Det framgår även att om det görs en bedömning att föreningen gjort sig skyldig till missbruk eller lämnat oriktiga uppgifter kan kommunen besluta att stänga föreningen från rätten att söka föreningsbidrag. Föreningen kan också polisanmälas och bidrag som betalats ut på oriktiga uppgifter innebär återbetalningsskyldighet.

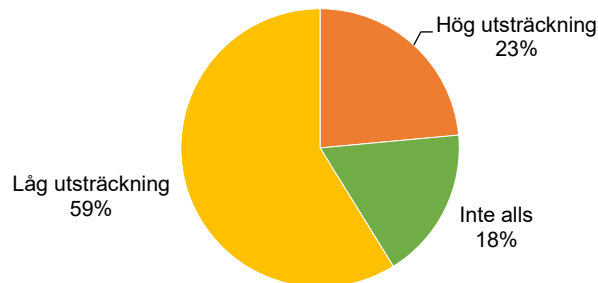
Avseende välfärdsförvaltningen framgår att kommunen inte har några externa utförare inom äldreomsorgen utan genomför den i egen regi. Det framgår att ekonomiskt bistånd sedan en tid tillbaka söks via e-ansökan, vilket lett till att förvaltningen tar in färre underlag från de sökande vid tiden för granskningen än tidigare, vilket framhålls som en risk. Samtidigt har uppföljningsrutinerna utvidgats genom ökad stickprovstagning. Av rutin för ekonomiskt bistånd framgår att om det uppmärksammas att en klient angivit felaktiga uppgifter leder det till avdrag på biståndet följande månad samt upprepad granskning. Om det sker mer än två månader i rad framgår att det sak övertvägas att genomföra en anmälan.

Vidare framhålls under intervju att välfärdsförvaltningen har en god kännedom om utförarna inom personlig assistans, samt att enskilda ärenden lyfts i förvaltningsorganisationen där det misstänkts att medel använts på fel sätt. Av handlägningsrutin framgår att uppföljning ska ske systematiskt genom samtal med den enskilde och uppgifter från utföraren. Det framgår vidare att antalet placerade barn i konsulentstödda familjehem och HVB-hem ökat de senaste åren, utan att resurserna för att kontrollera utförarna ökat i motsvarande omfattning, vilket bedöms kunna utgöra en risk. Det finns rutiner för placering i familjehem respektive HVB-hem, samt för uppföljning av insatser, vi har dock inte tagit del av någon rutin som beskriver hur utförare ska följas upp.

3.2.2 Enkätresultat

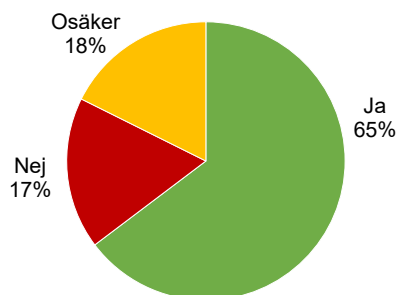
Av enkätresultatet framgår att 59% av respondenterna bedömer risken att välfärdsbedrägerier förekommer i de ärenden som hanteras på deras arbetsplats som låg. 23% bedömer risken som hög och 18% bedömer att det inte finns någon risk.

I vilken utsträckning bedömer du att det finns en risk för att välfärdsbedrägerier förekommer i de ärenden som hanteras på din arbetsplats?

Majoriteten av enkätrespondenterna, 65%, svarar att deras arbetsplats har arbetssätt för att förebygga välfärdsbedrägerier, medan 17% svarar nej och 18% är osäkra.

Har din arbetsplats arbetssätt för att förebygga välfärdsbedrägerier?

Av fritextsvar framgår exempelvis att det inom ekonomiskt bistånd genomförs kontroller av bland annat kontoutdrag och hyresavtal, att det gällande föreningsbidrag finns möjlighet att begära in ytterligare underlag och att flera tjänstepersoner bedömer inkomna ansökningar, samt att det genomförs riskbedömningar och granskning av företag vid upphandlingar.

Av fritextsvar framgår vidare vissa identifierade behov av utökade rutiner för kontroll gällande utbetalningar och fakturahantering.

3.2.3 Bedömning

Vår bedömning är att risken för välfärdsbedrägerier delvis beaktats i styrdokument, policys, riktlinjer och rutiner.

Det finns inga skrivningar gällande välfärdsbedrägerier i kommunens styrdokument, dock bedömer vi att det finns bestämmelser och rutiner med bäring på området. Välfärdsbedrägerier kan ta sig form att en extern aktör påverkar tjänstepersoner, vi bedömer det utifrån det som positivt att kommunen har en riktlinje för mutor och otillbörliga förmåner. För att motverka välfärdsbedrägerier är det viktigt att ha tydliga rutiner för hur misstankar om oegentligheter ska hanteras, utifrån det ser vi det som positivt att riktlinjen för intern kontroll anger att incidenter ska rapporteras och brott anmälas samt att välfärdsfärdsnämnden har delegerat beslut om återkrav, IVO-anmälan och polisanmälan.

Vi bedömer dock att kommunens övergripande styrdokument med fördel kan tydliggöra ett förhållningssätt till risken för att externa aktörer utnyttjar kommunala medel för egen vinning.

Vi bedömer att det inom relevanta verksamhetsområden finns rutiner som minskar risken för oegentligheter. Utifrån att detta är en övergripande granskning kan vi dock inte uttala oss om huruvida dessa är tillräckliga, men vår uppfattning är att rutinerna inte specifikt setts över utifrån risken för välfärdsbedrägerier.

Vi noterar att det finns ett program för uppföljning och insyn av verksamhet som bedrivs av privata utförare, vilket ska antas av fullmäktige för varje mandatperiod enligt KL 5 kap. § 3, dock har det vid tiden för granskningen inte antagits för nuvarande mandatperiod.

3.3 Hantering av misstankar om välfärdsbedrägerier

Som nämnt ovan i avsnitt 3.2 framgår av riktlinje för intern kontroll att brister, incidenter eller företeelser där ett brott skett omedelbart ska rapporteras till överordnad. Det framgår även bestämmelser av välfärdsnämndens delegationsordning gällande att återkräva ekonomiskt bistånd, anmälan till IVO samt polisanmälan.

I avsnitt 3.2.1 ovan redogörs även för att det i riktlinjer för kommunala bidrag till föreningar framgår att föreningar kan stängas av från rätten att söka bidrag samt polisanmälas och bli återbetalningsskyldiga, samt att det i rutin för ekonomiskt bistånd finns skrivningar gällande hantering av felaktiga uppgifter och anmälan. Utöver detta har vi inte tagit del av verksamhetsspecifika rutiner med bäring på hantering av misstankar om oegentligheter eller välfärdsbedrägerier.

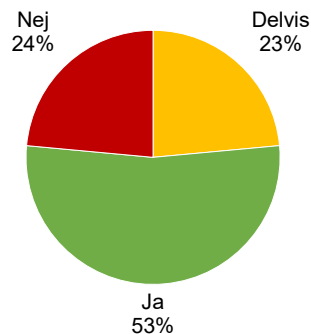
Av intervjuer framgår att det inte finns någon dokumenterad rutin för hantering av misstankar inom förvaltningarna, dock anges att rutinen är att vända sig till närmaste chef, samt att ekonomiavdelningen kan kontaktas vid misstankar och utredning av om det finns anledning att gå vidare med ärendet juridiskt. Vidare framgår att underrättelseskyldigheten till andra myndigheter har aktualiserats inom välfärdsförvaltningen i ett fall då anmälan genomfördes. Det framgår även att samverkan med Försäkringskassan sker i enskilda ärenden.

Enligt uppgift finns det en kultur i kommunen av att anmäla sådant som bedöms som brottsligt till polisen för vidare utredning. Exempelvis anges att bluffakturor polisanmäls samt att kommunen har en tjänst till hjälp för att återkräva felaktigt utbetalda medel vid bluffakturor. Av intervju framgår även att kommunen ska polisanmäla de uppgifter som inkommer via kommunens visselblåsarfunktion och som tyder på brott. Det framhålls att vissa typer av ärenden som inkommer via visselblåsarfunktionen även kan utredas internt i kommunen. Ansvar för polisanmälan finns dock endast fastställt i en av förvaltningarnas delegationsordningar.

3.3.1 Enkätresultat

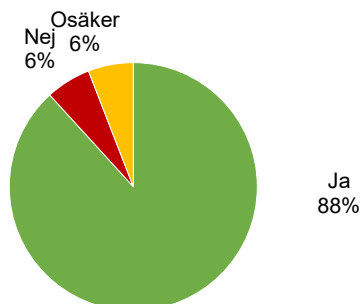
Av enkätresultatet framgår att 53% upplever att arbetsplatsen har tillräckliga förutsättningar för att förebygga och hantera misstänkta välfärdsbedrägerier.

Upplever du att din arbetsplats har tillräckliga förutsättningar (tid, resurser och information) för att förebygga och hantera misstänkta välfärdsbedrägerier?

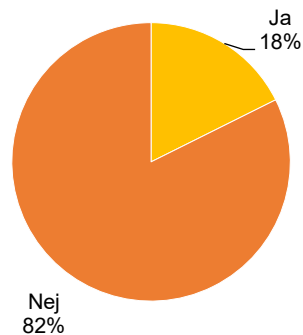
Vidare framgår att 88% av enkätrespondenterna vet hur de ska agera vid misstanke om förekomst av fusk, oegentligheter och välfärdsbedrägerier. I fritextsvar anger respondenter exempelvis att kontakta närmaste chef, begära in kompletterande uppgifter, starta en utredning om bidragsbrott, polisanmäla samt eventuellt meddela annan myndighet.

Vet du hur du ska agera om du misstänker eller upptäcker förekomst av fusk, oegentligheter och välfärdsbedrägerier?

82% av enkätrespondenterna har inte kännedom om att någon incident kopplat till välfärdsbedrägerier inträffat i de ärenden som hanteras på arbetsplatsen. Av fritextsvar framgår att de incidenter som respondenter har kännedom om har lett till sanktioner respektive polisanmälan.

Har du kännedom om att någon incident kopplat till välfärdsbedrägerier inträffat i de ärenden som hanteras på din arbetsplats?

3.3.2 Bedömning

Vår bedömning är att kommunen delvis har ett ändamålsenligt system och rutiner för att fånga upp och hantera misstankar om välfärdsbedrägerier.

Vi grundar vår bedömning på att det finns en uttalad rutin om att vända sig till närmaste chef vid misstankar, samt på att det finns motsvarande skrivningar i riktlinje för intern kontroll. Vi konstaterar att det finns bestämmelser i välfärdsnämndens delegationsordning gällande återkrav av ekonomiskt bistånd samt anmälan till IVO och polis.

Vi bedömer dock att kommunen med fördel bör ta fram en processbeskrivning för hur misstankar om välfärdsbedrägerier mot olika verksamheter ska hanteras internt. För att stärka arbetssättet vid misstankar om välfärdsbedrägerier ser vi det som viktigt att rutiner tas fram och dokumenteras för vilka specifika åtgärder som ska vidtas vid misstankar om välfärdsbedrägerier, felaktiga utbetalningar från andra myndigheter och återkrav.

3.4 Kompetensstärkning och samverkan

Av intervjuer framgår att det inte genomförts utbildningar på området på ett systematiskt sätt för kommunens chefer och medarbetare. Dock har vissa medarbetare enligt uppgift deltagit i externa utbildningsinsatser. Intervjuade beskriver att ämnen som oegentligheter och välfärdsbedrägerier diskuteras vid enskilda tillfällen mot bakgrund av att det lyfts i media och andra forum. Flera intervjuade lyfter att de ser ett värde i att utbilda för generell medvetenhet eller verksamhetsspecifikt.

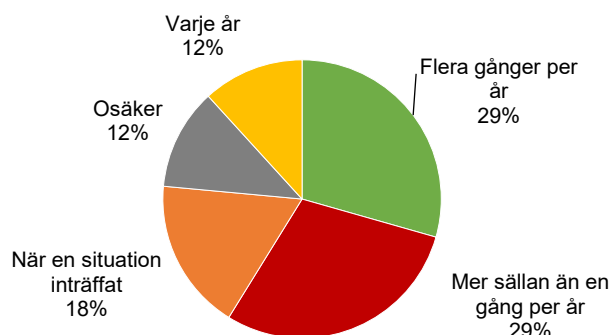
Kommunen har ett råd för folkhälsa, trygghet och säkerhet (FTS-rådet) där politiker, kommunala tjänstepersoner, samt representanter från polis, räddningstjänst och region deltar. I detta ingår frågor om brottsförebyggande arbete. Kommunen har även ett lokalt brottsförebyggande råd, Kramfors Brå, där kommunala chefer, tjänstepersoner, polis, räddningstjänst och bostadsbolag deltar. I detta ingår strategiskt och operativt arbete för att förebygga brottslighet. Inom ramen för det brottsförebyggande arbetet, som bedrivs utifrån lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete, tas lägesbild, samverkansöverenskommelse och medborgarlöfte fram i samverkan mellan polis och kommun. Vid tiden för granskningen pågår arbete med ett nytt medborgarlöfte.¹² Enligt uppgift beskrivs välfärdsbrott som en del av det gemensamma målarbetet i detta.

Representanter från den kommunövergripande ledningsgruppen har deltagit på samverkansmöten med polisen och länsstyrelsen gällande ämnen som gängbrottslighet och effekterna av företagsetableringar i det geografiska området. Under dessa samverkansmöten har dialog förts avseende polisens respektive kommunernas ansvar. Kommundirektören har vidare deltagit på konferenser via SKR där området varit i fokus.

3.4.1 Enkätresultat

29 % av enkätrespondenterna anger att välfärdsbedrägerier pratas om på arbetsplatsen flera gånger per år. En lika stor andel anger att det pratas om mer sällan än en gång per år. 18 % av respondenterna uppger att det pratas om välfärdsbedrägerier när en situation inträffat.

Pratar ni regelbundet om välfärdsbedrägerier på din arbetsplats, t ex vid APT, verksamhetsplanering eller i andra sammanhang?

¹² Tidigare medborgarlöfte daterat 2022–2023. Nytt medborgarlöfte planeras enligt uppgift beslutas under våren 2024.

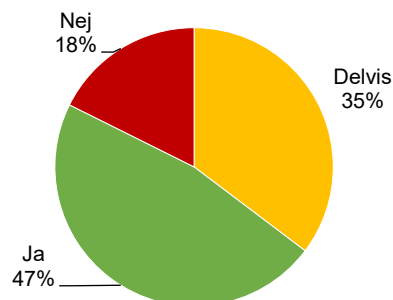
Vidare framgår att 71 % uppger att de inte har fått utbildning eller information från arbetsgivaren om att förebygga och minska risken för välfärdsbedrägerier. Av fritextsvar framgår att ett par respondenter gått digitala utbildningar, samt att information getts i samband med att misstankar uppkommit i ärenden.

Har du fått någon form av utbildning eller information från arbetsgivare om att förebygga och minska risken för välfärdsbedrägerier?

47 % av enkätrespondenterna upplever att chef och andra personer i ledande ställning kommunicerar ett tydligt förhållningssätt gällande välfärdsbedrägerier, samtidigt som 35 % svarar delvis.

Upplever du att din chef och andra personer i ledande ställning kommunicerar ett tydligt förhållningssätt gällande välfärdsbedrägerier?

Kramfors kommun

Granskning av det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier

2024-03-22

3.4.2 Bedömning

Vår bedömning är att det delvis sker kompetensstärkning inom välfärdsbedrägerier för medarbetare och chefer i form av utbildningar samt intern och extern samverkan och erfarenhetsutbyte, till exempel med andra kommuner och myndigheter.

Vi grundar vår bedömning på att det inte genomförts kompetenshöjande insatser gällande välfärdsbedrägerier i form av utbildningar på ett systematiskt sätt för kommunens chefer och medarbetare, dock ser vi positivt på att frågorna lyfts i samverkansforum med andra kommuner och myndigheter samt att vissa medarbetare genomfört utbildningar.

God kännedom om välfärdsbedrägerier, inklusive viktiga risker att beakta, varningssignaler att agera på och möjliga metoder för kontroller, är en viktig del i arbetet med att minimera risken att välfärdsbedrägerier inte upptäcks eller utreds. Vi bedömer att nämnderna bör säkerställa att de medarbetare som kommer i kontakt med dessa frågor har den kunskap och kännedom som behövs för att möjliggöra upptäckt av och stärka det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier. Vi ser att kommunen med fördel kan nyttja det material och den kunskap som finns hos aktörer som SKR, Skatteverket, Brottsförebyggande rådet samt hos andra kommuner.

4 Samlad bedömning och rekommendationer

Syftet med granskningen är att bedöma om kommunstyrelsen och nämnderna har säkerställt en ändamålsenlig styrning och samverkan samt en tillräcklig intern kontroll avseende det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunstyrelsen och nämnderna delvis har säkerställt en ändamålsenlig styrning och samverkan samt en tillräcklig intern kontroll avseende det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier.

Vi grundar vår bedömning på att det inte genomförts någon formaliserad eller dokumenterad riskanalys som inkluderar välfärdsbedrägerier, dock finns det i interna kontrollplaner kommunövergripande kontroller med bäring på området oegentligheter. Det finns inga skrivningar gällande välfärdsbedrägerier i kommunens styrdokument, dock bedömer vi att det finns bestämmelser med bäring på området. Vidare bedömer vi att det delvis finns system och rutiner för att hantera misstankar, i form av rutiner om att vända sig till närmaste chef, samt att det delvis genomförs kompetensstärkning för chefer och medarbetare.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi kommunstyrelsen, produktionsnämnden, bildningsnämnden och välfärdsnämnden att:

- Tillse att formaliserade riskanalyser inriktade på riskerna för välfärdsbedrägerier genomförs.
- I högre grad ta hänsyn till risker för välfärdsbedrägerier i befintliga styrdokument, rutiner och processer.
- Tillse att rutiner för misstankar om välfärdsbedrägerier, inklusive rutin för polisanmälan tydliggörs och dokumenteras.
- Säkerställa att medarbetare och chefer har goda förutsättningar för att erhålla kompetenshöjande insatser gällande arbetet mot välfärdsbedrägerier.

Kramfors kommun

Granskning av det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier

2024-03-22

Datum som ovan

KPMG AB

Helena Hansson
Verksamhetsrevisor

Lovisa Edvardsson
Verksamhetsrevisor

Lena Medin
Certifierad kommunal yrkesrevisor

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.